

KNJIŽEVNOST

Drago Perko, Matija Zorn, Nika Razpotnik, Marjan Čeh, David Hladnik, Marko Krevs, Tomaž Podobnikar, Blaž Repe, Radoš Šumrada (uredniki):

Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2007–2008

GIS v Sloveniji 9

Ljubljana 2008: Založba ZRC, 441 strani, ISBN 978-961-254-082-1.

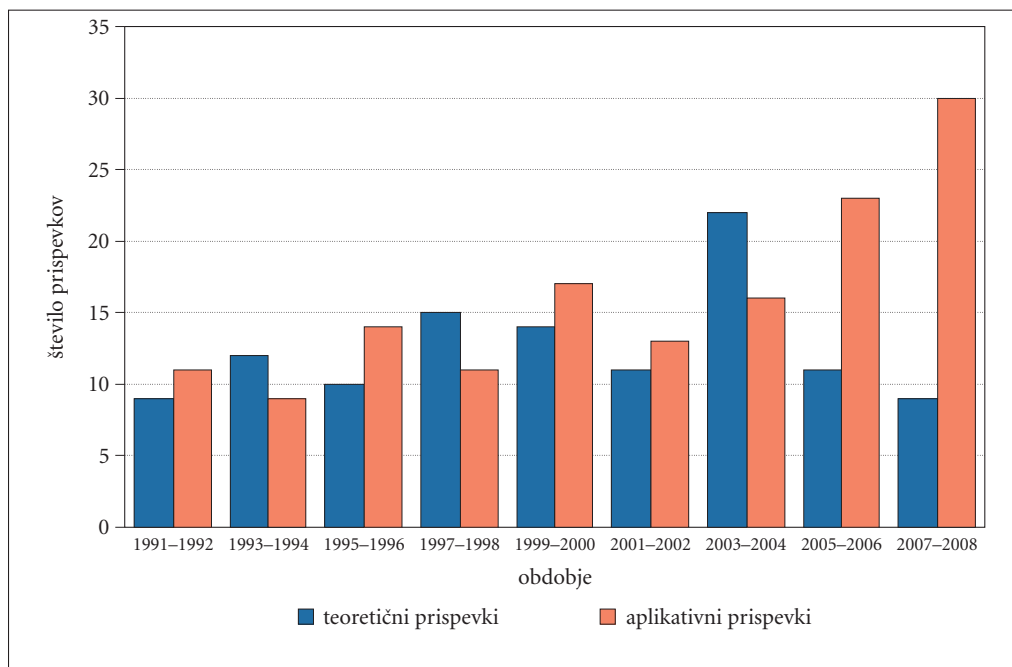

30. septembra 2008 je Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti v sodelovanju z Zvezo geografov Slovenije in Zvezo geodetov Slovenije organiziral deveti bienalni simpozij »GIS v Sloveniji«. Ob tej priliki je ob izdajateljstvu Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU in soizdajateljstvu Inštituta za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU, Zveze geografov Slovenije in Zveze geodetov Slovenije izšla monografija z naslovom »Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2007–2008«, kot deveta številka monografske zbirke »GIS v Sloveniji«. Zaradi rednega izhajanja monografij ob bienalnih simpozijih so se izdajatelji namreč odločili, da iz samostojnih monografij oblikujejo knjižno zbirko.

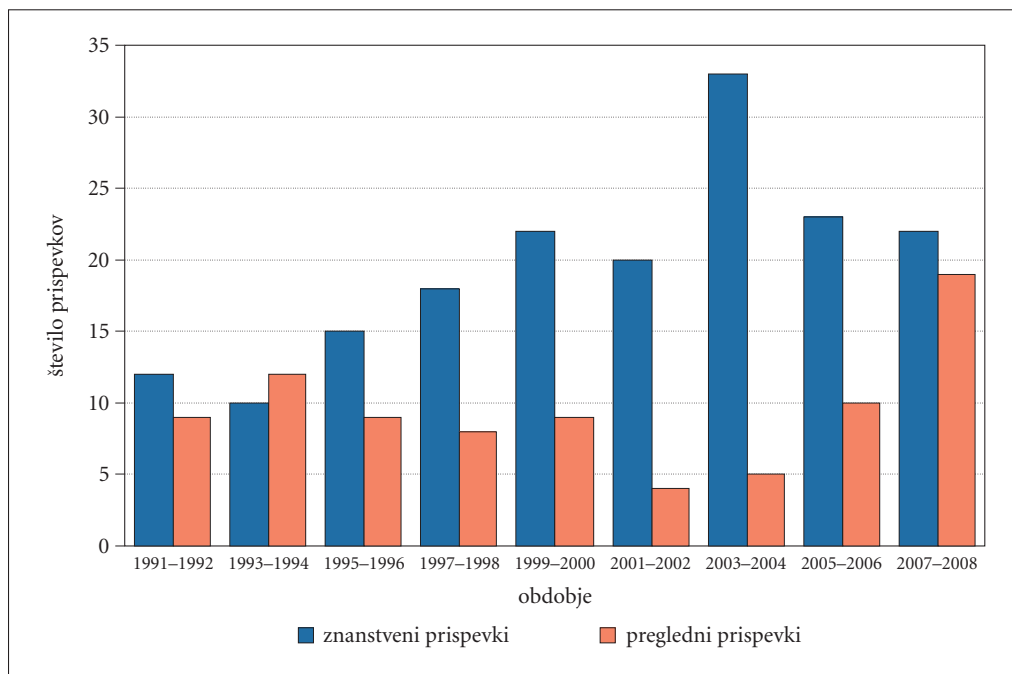
Tokratna monografija vsebuje 42 znanstvenih in strokovnih poglavij ter je že deveta v zbirki monografij, ki od leta 1991 bienalno predstavljajo vsakokratni presek dveletnega znanstvenega, strokovnega in pedagoškega dela na področju razvoja ter uporabe geografskih informacijskih sistemov v Sloveniji.

Število avtorjev (prek osemdeset) in njihova poklicna raznolikost dajeta vpogled v razmah tovrstnih raziskav in razširjenost, lahko bi rekli celo nepogrešljivost njihove uporabe. V vseh devetih knjigah je bilo skupaj objavljenih že kar 260 prispevkov.

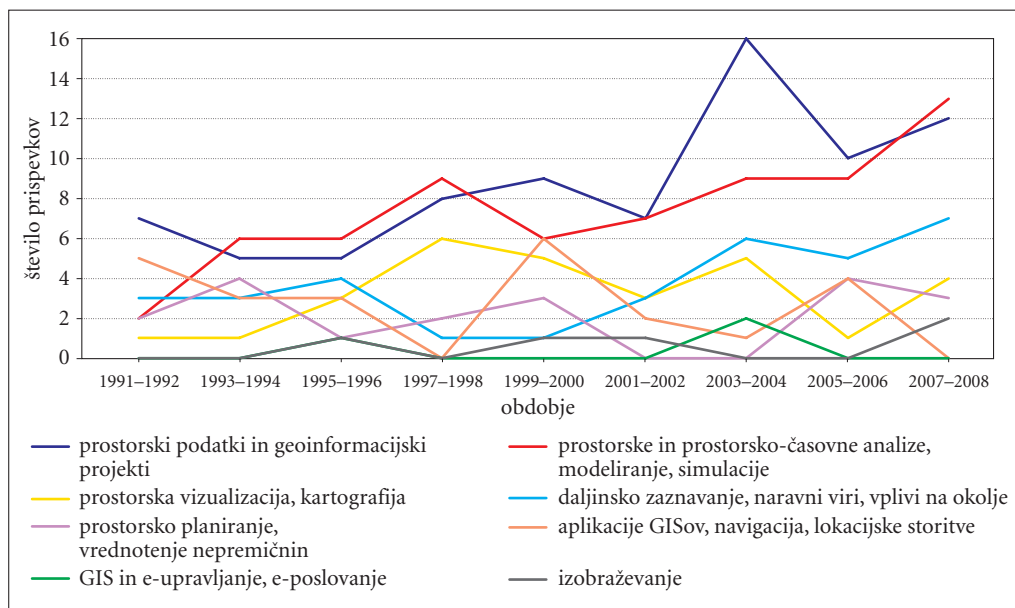
V uvodniku tokratne monografije (strani 9–11) je kratka analiza spreminjanja strukture prispevkov s treh vidikov: razmerja med »teoretičnimi« in »aplikativnimi« prispevki, razmerja med »znanstvenimi«

Slika 1: Spreminjanje razmerja med »teoretičnimi« in »aplikativnimi« prispevki.

Slika 2: Spreminjanje razmerja med »znanstvenimi« in »preglednimi« prispevki.

Slika 3: Spreminjanje razmerja med prispevki glede na obravnavano področje geoinformatike.

in »preglednimi« prispevki ter razmerji med prispevki z različnih geoinformacijskih področij: »... Razmerje med 'teoretičnimi' in 'aplikativnimi' prispevki (slika 1) je bilo do leta 2004 večinoma uravnoteženo, nato pa opažamo stopnjevanje prevlade 'aplikativnih' del. Po letu 2004 beležimo tudi izrazito zmanjšanje razkoraka med znanstvenimi in strokovnimi prispevki (slika 2) ter precejšnje razlike v zastopanosti posameznih geoinformacijskih področij (slika 3). Po letu 2000 izraziteje prevladujejo vsebine, ki se nanašajo na prostorske podatke v najširšem smislu ter geoinformacijske (prostorske, prostorsko-časovne) analize in modeliranje. Vztrajno se povečuje količina prispevkov, ki obravnavajo daljinsko zaznavanje, geoinformacijsko podporo preučevanju vplivov na okolje in upravljanju z naravnimi viri...«.

Prispevkov v knjigi je veliko, zato na tem mestu omenjamo le nekatere, ki so po subjektivnem izboru morda bolj zanimivi za geografijo. Kar nekaj je prispevkov zanimivih za preučevanje reliefnih oblik in geomorfnih procesov, med drugimi prispevek Mauro Hrvatin in Drago Perko (oba Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU), ki predstavljata uporabnost GIS-ov za morfološko analizo površja; podobno tudi Tomaž Podobnikar (Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU) kot soavtor dveh tovrstnih prispevkov. Blaž Komac in Matija Zorn (oba Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) predstavljata način probabilističnega modeliranja plazovitosti, v drugem prispevku pa še možnosti GIS-ov pri preučevanju erozijskih procesov. O spremljanjem plazenja s pomočjo daljinskega zaznavanja govori prispevek Kristofa Oštirja (Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU) in Marka Komaca (Geološki zavod Slovenije); Marko Komac in ostali pa pišejo o nacionalni podatkovni bazi zemeljskih plazov. Tudi za hidrogeografijo je zanimivih več prispevkov. Omenimo dva, prispevek Gašperja Raka (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo) in ostalih o kartiranju poplavno ogroženih območij in delo Petra Pehanija (Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU) in ostalih o uporabnosti satelitskih posnetkov za analizo poplav. Za pedogeografijo sta zanimiva prispevka Boruta Vrščaja (Kmetijski inštitut Slovenije) o razvoju digitalne kartografije prsti in Blaža Repete (Oddelek za geografijo Filozofske fakultete) o uporabnosti daljinskega zaznavanja za klasificiranje prsti. Več prispevkov posega na področje gozdarstva in kmetijstva. Izmed teh omenimo prispevek Vesne Dežman Kete (Geodetski inštitut Slovenije) in ostalih o prepoznavanju kmetijskih kultur z daljinskim zaznavanjem.

Za geografijo prometa sta zanimiva dva prispevka, na primer delo Marjana Čeha (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo) in ostalih o dostopnosti prebivalstva do javnih dejavnosti z javnim potniškim prometom. Več je tudi prispevkov, povezanih s kulturno dediščino, na primer prispevek Matije Klanjščka (Geodetski inštitut Slovenije) in ostalih o 3R upodobitvi bojišč soške fronte. Knjiga se konča z dvema prispevkoma o vlogi GIS-ov v izobraževanju, ki so ju napisali Dušan Petrovič (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo) in ostali ter Marko Krevs (Oddelek za geografijo Filozofske fakultete). Izpostavili pa bi v tem pregledu prispevek Žige Kokalja (Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU) in ostalih o uporabi laserskega skeniranja za opazovanje pokrajin, ki predvsem geomorfologom in arheologom odpira povsem nove možnosti preučevanja.

Končajmo s komentarjem urednikov monografije, ki opažajo, da »... se je v osemnajstih letih izhajanja knjig *Geografski informacijski sistemi v Sloveniji* in še nekoliko daljšem obdobju objav s področja geoinformacije razširila uporaba vrste (večinoma žargonskih) terminoloških nepravilnosti...«, predvsem »... zapisovanje same kratice GIS, ki se nedosledno uporablja celo znotraj posameznih besedil (v obravnavani monografiji, opomba avtorja) ...«. Uredniki se zavzemajo za dosledno uporabo pravopisnih pravil: »... končnice kratičnih imen, ki se končujejo na soglasnik, pišemo z malo, s stičnim vezajem...« (Slovenski pravopis 2001). Termin GIS se uporablja kot samostalniški moškega spola, zato predlagajo naslednjo edninsko oziroma množinsko rabo: »... kadar kratico uporabljamo v ednini (na primer GIS, GIS-a), se nanaša na konkreten geografski informacijski sistem (na primer GIS na Oddelku za nepremičnine), redkeje na splošen termin (na primer GIS v primerjavi s tradicionalno metodo) ...« oziroma »... kadar govorimo na splošno, kratico največkrat uporabimo v množinski obliki, ki je vedno zapisana z ustrezno končnico (na primer GIS-i, GIS-ov) ...«.

Tudi ob tokratni monografiji lahko ugotovimo, da se uporaba geografskih informacijskih sistemov v Sloveniji stopnjuje, še vedno pa ostaja, kar so zapisali uredniki prejšnje, osme knjige, da »... raba GIS-ov v Sloveniji ostaja v veliki meri zaprta v okviru posameznih strok ali ustanov in je torej še malo izkoriščena možnost ugodnih učinkov medsebojnega sodelovanja med strokami in med ustanovami...«. Tako tudi po tokratni monografiji ostaja želja po »... zmanjšanju zaprtosti tega delovnega področja v okviru posameznih strok ali ustanov...«.

Matija Zorn

David Bole:

Ekonomska preobrazba slovenskih mest

Geografija Slovenije 19

Ljubljana 2008: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 232 strani, 34 preglednic, 78 slik, ISBN 978-961-254-090-6

Mesta igrajo v sodobnih razvojnih konceptih zelo pomembno vlogo, saj so središča srečevanja prebivalstva, dejavnosti, idej in drugih, z vidika razvoja pomembnih dejavnikov. To je imel pred očmi tudi avtor monografije *Ekonomska preobrazba slovenskih mest*. V njej je avtor preučil s strani družbeno-ekonomskih sprememb povzročene funkcijske spremembe in njihov prostorski odraz v slovenskih mestih.

Avtor izhaja iz postfordistične paradigme, ki je povezana z ekonomsko preobrazbo iz masovnega (fordističnega) načina proizvodnje v bolj fleksibilno obliko proizvodnje. Izpostavi pojave deindustrializacije in terciarizacije, ki se odražata na ravni urbanega sistema in na ravni prostorske zgradbe posameznih mest. Deindustrializacija in terciarizacija sta tesno povezani in sočasna procesa, pri čemer se pomen industrije spreminja in zmanjšuje, povečuje pa se pomen storitev, ki marsikje postanejo temelj mestnega gospodarstva. V primeru slovenskih mest so storitve absolutno in relativno prevladale nad industrijo, vendar pa so nekatera mala in srednje velika mesta še vedno prevladujoče usmerjena v industrijo, kar je posledica močne industrializacije po 2. svetovni vojni. Industrija postaja vse bolj fleksibilna in tehnološko intenzivnejša, saj to od nje zahtevajo razmere na globalnem trgu.

Avtor opozarja na dekoncentracijo ekonomskih dejavnosti, zlasti industrijskih in poslovnih, istočasno pa je opaziti tudi osredotočanje določenih gospodarskih aktivnosti v središču mest. Dekoncentracijske